

■ IOSIF
NAGHIU

Șansele dramaturgiei

Șansele dramaturgiei se află în literatură. Ca puilul în ou (citez, aproximativ, pe unul dintre cititorii teatrului românesc). Astfel, dramaturgia nu poate să iasă la iveală decât spărgînd carapacea, uneori mai groasă, alteori mai subțire, a indifferenței literaturii. Nu știu dacă întotdeauna a fost așa, numeroși exegeți ar putea demonstra forța replicilor shakespearene înainte ca ele să fi văzut lumina tiparului, dar același Shakespeare și-a scris replicile și fără a avea complexe de altă natură. Orice text simte nevoia propriei purități, imponderabilitatea sa este, inițial, o imponderabilitate a creației artistice, în lumina sa singulară, intimă, aidoma poeziei și prozei.

Ceea ce mi se pare important, la ora actuală, este faptul că dramaturgul trebuie să se reintegreze în circuitul și în bătaia literară, pe care le-a părăsit — cel puțin, parțial — în favoarea spectacolului, a scenei. Desigur că asta nu înseamnă că dramaturgul trebuie neapărat să înceapă să hamletizeze sau să beckettizeze, pentru a capta atenția și grațiile criticii „subtile” și snoabe. Lucrurile trebuie să înceapă de la pretenții mai modeste, dar mai realiste, și punctele de pornire ar fi conflictul care i se oferă, de către viață, pentru literatură, și conflictul pe care trebuie să-l obțină sau să-l câștige, pentru literatură, de la viață. Ceea ce nu este întotdeauna același lucru.

Nu e o bătaie ușoară, dar ea poate fi câștigată. Etica și poziția ideologică a dramaturgului s-au consolidat, în ultima vreme, și textul de teatru — ca să mă întorc la citatul cu care am început — nu mai este privit, în cuibărul blînd al literaturii, ca un ou de șarpe. Ultimele stagioni au dovedit

asta, fără putină de tăgădat; dar tot atât de clar este, pentru toți, faptul că dramaturgia nu a dat încă tot ce se aștepta de la ea. Fără să fie șarpele din carapacea oului „ocrotitor”, teatrul scris trebuie să conțină puțin mai mult venin, puțin mai multă incisivitate. Ceea ce nu a reușit, prin spectacolele de pînă acum, dramaturgia trebuie să realizeze prin spectacolul literaturii sale proprii, la care trebuie să fie chemată, de aici înainte, de către Colocviul național de dramaturgie, de către reviste, de către edituri și, în ultimă instanță, de către părintele său adevărat, care este — chiar dacă uneori trebuie să-i aducem aminte aceasta, cu destulă rמואר — Uniunea Scriitorilor.

Mai puține discuții despre, și mai multă literatură dramatică, mai puține teorii și mai multe replici de teatru în publicațiile de specialitate și în cele literare, iată care ar trebui să fie cuvîntul de ordine. Doar așa se poate ajunge la ridicarea calitativă a pieselor noastre, înainte ca „slăbiciunile” lor să fie acoperite de „calitățile” spectacolului. Pe vremea lui Millo, artiștii se plîngeau că producțiunile românești sînt rare. Azi ne putem plînge de același lucru, deși repertoarele teatrelor sînt burdușite cu piese contemporane românești. Dar sînt, oare, românești, toate aceste piese, atîta timp cît multe dintre ele nu reprezintă nimic pentru viitor? Atîta timp cît în ele se simt însăilarea și aerul modest și lipsit de combativitate? Cît majoritatea nu respectă nici măcar regula genului în care abordează o temă? Scriu aceste rînduri nu de la o tribună acuzatoare, ci dintr-un spirit auto critic absolut necesar pentru a putea scrie teatru, în continuare. Și eu mi-am îngăduit — de ce, oare? — să renunț, încă din timpul scrierii unor piese, la foarte multe idei generoase, bogate în surse de conflict (multe le-am și părăsit), pentru că nu rareori m-am gîndit că ele au mai puține șanse să fie suite pe scenă, deoarece ridică probleme. Foarte ciudat, în teatru, efortul colectiv, în loc să ușureze atingerea scopului, mai mult a îngreuiat-o. Să fim mai înțîi scriitori și abia pe urmă slujitori supuși ai scenei — iată ce trebuie să ne reamintim, noi, dramaturgii. Să scriem literatura dramatică cerută de zilele noastre, a zilelor noastre, fără să ne mai gîndim că textul dramatic poate conține probleme dificile. Un text poate oferi doar sugestia unor probleme, sugestia „veninului”, care, în doze bine echilibrate, are capacități vindecătoare miraculoase. Și, dincolo de spectacol, sau, mai bine zis, înainte de el, textul teatral trebuie să fie literatură adevărată, perenă. În lumina aceasta să privim Colocviul național de dramaturgie, care trebuie pregătit, în primul rînd, pentru maturizarea textului dramatic. ■